

Guia docent

Identificació de l'assignatura

Assignatura / Grup	20220 - Prehistòria de l'Edat del Ferro / 1
Titulació	Grau d'Història - Tercer curs
Crèdits	6
Període d'impartició	Segon semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx / Edifici
Laura Perelló Mateo	16:00	17:00	Dimarts	17/02/2020	28/07/2020	BF10

Responsable
l.perello@uib.es

Contextualització

Aquesta assignatura intenta contextualitzar el pas de la prehistòria a la protohistòria i cap a l'Història. El concepte de l'Edat del Ferro, purament tecnològic, no és més que una nomenclatura per enquadrar un període cronològic (primer mil·lenni AC) on es documenten canvis estructurals molt importants a les societats humanes.

Es per això que al llarg del curs es treballaran en conceptes claus com el desenvolupament de la complexitat i la jerarquització social, la presència de contactes i grans xarxes comercials així com el desenvolupament de l'urbanisme.

Requisits

S'ha de destacar que és important haver superat l'assignatura de l'Edat del Bronze, o al menys haver-la cursada, ja que és el precedent històric d'aquesta i és necessària per a una correcta comprensió dels continguts.

Essencials

És essencial:

- 1.- Bona disposició per llegir llibres i articles sobre els temes de l'assignatura, part essencial per una comprensió del tema.
- 2.- Capacitat per relacionar els continguts dels diferents temes, ja que en cap cas són coneixaments separats, si no que formen part d'un tot.

Recomanables

És recomanable:

Guia docent

- 1.- Bon hàbit per cercar explicacions multicausals i de diversa naturalesa dels fets, els fenòmens i els comportaments socials.
- 2.- Tenir una bona comprensió lectora, amb una desenvolupada capacitat d'anàlisi, relació i síntesi.
- 3.- Tenir una bona comprensió oral i escrita per estructurar el discurs expositiu.

Competències

Específiques

- * 1.- CE3 Dominar les tècniques bàsiques per a la realització de treballs d'iniciació a l'investigació adequats al nivell de grau de cada període històric. 2.- CE5 Analitzar la situació de les societats humanes dels diversos períodes històrics, les seves relacions amb els àmbits geogràfics distints al propi, amb el medi ambient i els recursos materials al seu abast. 3.- CE6 Utilitzar el criteri multicausal per entendre, analitzar i explicar els fenòmens històrics i els comportaments de les societats. 4.- CE11 Comprendre les relacions establertes entre les societats que d'àmbits geogràfics i culturals diferents han compartit un mateix espai temporal.

Genèriques

- * 1.- CG2 Comprendre, emprar i ser capaç d'explicar el llenguatge propi de l'història, així com l'específic de cada un dels períodes en que es divideix, sobre tot dels de la prehistòria. 2.- CG5 Ésser capaç d'accedir de forma autònoma a noves aportacions de la disciplina històrica (noves corrents historiogràfiques, metodologies i bibliografia actualitzada), valorant-les com el fruit d'un enriquidor debat científic i de la necessitat de considerar el procés de formació i aprenentatge com a pròpi de tota la vida.

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

L'assignatura s'estructura en el següents temes

Continguts temàtics

- Tema I. Generalitats: introducció i definició de l'Edat del Ferro
- Tema II. Cultures de l'Edat del Ferro a Europa i la Mediterrània
- Tema III. Comerç i colonialisme
- Tema IV. Urbanisme: món urbà i món agrari a l'Edat del Ferro
- Tema V. Mon funerari: identitat i creences
- Tema VI. Organització social: processos de jerarquització
- Tema VII. Cuina i alimentació
- Tema VIII. Arqueologia de gènere a l'Edat del Ferro
- Tema IX. L'Edat del Ferro més enllà d'Europa: l'Àfrica Central

Guia docent

Metodologia docent

Volum de treball

El volum es dividirà en classe teòriques i feines individuals o de grup.

Activitats de treball presencial (2 crèdits, 50 hores)

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Teoria	Grup gran (G)	Comprensió dels continguts teòrics de l'assignatura	30
Seminaris i tallers	Seminaris	Grup mitjà (M)	Es realitzaran seminaris sobre alguns temes específics que es considerin d'especial rellevància per a l'assoliment dels objectius docents de l'assignatura. Es realitzaran debats i comentaris crítics a classe partint de la lectura d'articles que es considerin importants. També es fomentarà la participació de l'alumnat en conferències organitzades des de l'Àrea de Prehistòria de la UIB que el professorat cregui interessant per assolir els objectius bàsics d'aquesta assignatura.	6
Classes pràctiques	Pràctiques	Grup mitjà 2 (X)	Es realitzarà una pràctica d'Arqueologia Experimental al jaciment simulat situat al Campus de la UIB (Arqueòdrom). L'alumnat haurà de dissenyar, amb la guia de la professora, un experiment relacionat amb els canvis tecnològics rellevants que tenen lloc a l'Edat del Ferro. L'objectiu de la pràctica és que l'alumnat aprengui a formular preguntes científiques, cercar solucions per a assolir les respostes i fer-lo en equip. D'aquesta manera, també s'acostarà a un tipus de metodologia de recerca arqueològica d'enorme potencial per a la interpretació dels contextos que s'estudien.	10
Tutories ECTS	Tutories	Grup petit (P)	Mitjançant tutories individualitzades, o en petits grups, s'aclariran dubtes i es comprovarà l'adequat progrés dels treballs. Es programaran tutories de seguiment obligatòries al llarg del curs.	1.5
Avaluació	Avaluació	Grup gran (G)	Mostrar els coneixements dels continguts treballats durant el curs.	2.5

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Aula digital.

Activitats de treball no presencial (4 crèdits, 100 hores)

Guia docent

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Debats al forum de l'Aula Digital	Es proposaran temes d'interès relacionats amb el contingut de l'assignatura. Els alumnes hauran de participar obligatòriament en els debats. L'objectiu es fomentar l'esperit crític de l'alumnat.	4
Estudi i treball autònom individual o en grup	Individual	Preparació i estudi dels continguts de l'assignatura a fi de consolidar els coneixements treballats durant el curs. També serà treball autònom la preparació dels informes i memòries derivades de les activitats realitzades a classe, especialment els seminaris i les pràctiques. L'objectiu d'aquesta estratègia es desenvolupar la capacitat de ecerca bibliogràfica, la capacita de síntesi i desenvolupament d'un discurs històric.	96

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Frau en elements d'avaluació

D'acord amb l'article 33 del Reglament acadèmic, "amb independència del procediment disciplinari que es pugui seguir contra l'estudiant infractor, la realització demostradorament fraudulenta d'algun dels elements d'avaluació inclosos en guies docents de les assignatures comportarà, a criteri del professor, una menysvaloració en la seva qualificació que pot suposar la qualificació de «suspens 0» a l'avaluació anual de l'assignatura".

Teoria

Modalitat	Classes teòriques
Tècnica	Proves objectives (no recuperable)
Descripció	Comprensió dels continguts teòrics de l'assignatura
Criteris d'avaluació	Realització d'una prova escrita.

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 0

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 0

Seminaris

Modalitat	Seminaris i tallers
Tècnica	Informes o memòries de pràctiques (recuperable)
Descripció	Es realitzaran seminaris sobre alguns temes específics que es considerin d'especial rellevància per a l'assoliment dels objectius docents de l'assignatura. Es realitzaran debats i comentaris crítics a classe partint de la lectura d'articles que es considerin importants. També es fomentarà la participació de l'alumnat en

Guia docent

conferències organitzades des de l'Àrea de Prehistòria de la UIB que el professorat cregui interessant per assolir els objectius bàsics d'aquesta assignatura.

Criteris d'avaluació Assistència i participació activa. Capacitat expositiva, dialèctica i discursiva.

Es convindran treballs alternatius per als alumnes de l'itinerari B.

Percentatge de la qualificació final: 20% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 5

Percentatge de la qualificació final: 20% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 5

Pràctiques

Modalitat Classes pràctiques

Tècnica Informes o memòries de pràctiques (**no recuperable**)

Descripció Es realitzarà una pràctica d'Arqueologia Experimental al jaciment simulat situat al Campus de la UIB (Arqueòdrom). L'alumnat haurà de dissenyar, amb la guia de la professora, un experiment relacionat amb els canvis tecnològics rellevants que tenen lloc a l'Edat del Ferro. L'objectiu de la pràctica és que l'alumnat aprengui a formular preguntes científiques, cercar solucions per a assolir les respostes i fer-lo en equip. D'aquesta manera, també s'acostarà a un tipus de metodologia de recerca arqueològica d'enorme potencial per a la interpretació dels contextos que s'estudien.

Criteris d'avaluació Assistència a les pràctiques, interès i implicació. La realització de les classes pràctiques és un requisit imprescindible per a aprovar l'assignatura.

Es convindran treballs alternatius per als alumnes de l'itinerari B.

Percentatge de la qualificació final: 20% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 5

Percentatge de la qualificació final: 20% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 5

Tutories

Modalitat Tutories ECTS

Tècnica Altres procediments (**recuperable**)

Descripció Mitjançant tutories individualitzades, o en petits grups, s'aclariran dubtes i es comprovarà l'adequat progrés dels treballs. Es programaran tutories de seguiment obligatòries al llarg del curs.

Criteris d'avaluació Mitjançant tutories individualitzades, o en petits grups, s'aclariran dubtes i es comprovarà l'adequat progrés dels treballs. Es programaran tutories de seguiment obligatòries al llarg del curs.

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 0

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 0

Avaluació

Modalitat Avaluació

Tècnica Proves de resposta llarga, de desenvolupament (**recuperable**)

Descripció Demostrar els coneixements dels continguts treballats durant el curs.

Criteris d'avaluació Capacitat d'elaborar un discurs estructurat i coherent que demostrï el coneixement dels continguts treballats durant el curs, així com de la seva bibliografia. És un requisit imprescindible obtenir com a mínim un 5 per a aprovar l'assignatura.

Percentatge de la qualificació final: 50% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 5

Percentatge de la qualificació final: 50% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 5

Guia docent

Debats al forum de l'Aula Digital

Modalitat	Estudi i treball autònom individual
Tècnica	Altres procediments (recuperable)
Descripció	Es proposaran temes d'interès relacionats amb el contingut de l'assignatura. Els alumnes hauran de participar obligatòriament en els debats. L'objectiu es fomentar l'esperit crític de l'alumnat.
Criteris d'avaluació	Els alumnes hauran de participar obligatòriament en els debats. Es valoraran el % d'intervencions, els arguments i les dades aportades.

Percentatge de la qualificació final: 10% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 4

Percentatge de la qualificació final: 10% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 4

Individual

Modalitat	Estudi i treball autònom individual o en grup
Tècnica	Proves objectives (recuperable)
Descripció	Preparació i estudi dels continguts de l'assignatura a fi de consolidar els coneixements treballats durant el curs. També serà treball autònom la preparació dels informes i memòries derivades de les activitats realitzades a classe, especialment els seminaris i les pràctiques. L'objectiu d'aquesta estratègia es desenvolupar la capacitat de ecerca bibliogràfica, la capacita de síntesi i desenvolupament d'un discurs històric.
Criteris d'avaluació	Activitats avaluades mitjançant examen i informes i memòries. Capacitat d'elaborar un discurs escrit estructurat i coherent. Saber manejar i seleccionar una bibliografia adequada i seguir les normes de citació.

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 0

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 0

Recursos, bibliografia i documentació complementària

A continuació es fan unes referències bibliogràfiques bàsiques, ja que durant el curs s'ampliarà i es complementarà amb altres llibres i articles actuals.

Bibliografia bàsica

- ALMAGRO, M., ARTEAGA, O., BLECH, M., RUIZ MATA, D. y SCHUBART, H., 2001: Protohistoria de la Península Ibérica. Editorial Ariel (Ariel Prehistoria), Barcelona.
- AUBET, M. E. 2007. Comercio y colonialismo en el Próximo Oriente Antiguo: los antecedentes coloniales del III y II milenios aC. Bellaterra Arqueologia, Barcelona.
- AUBET, M. E. 2009. Tiro y las colonias fenicias de Occidente. Ed. Crítica, Barcelona.
- CHAMPION, T., GAMBLE, C., SHENNAN, S., WHITTLE, A. 1991. Prehistoria de Europa. Ed. Crítica, Barcelona.
- CUNLIFFE, B. 1993. L'Univers dels Celtes. Bibliotheque l'image, Paris.
- GOSDEN, C. 2008. Arqueología y colonialismo: el contacto cultural desde 5000 aC hasta el presente. Bellaterra Arqueologia, Barcelona.
- KARAGEORGHIS, V. 2004. Chipre. Encrucijada del Mediterráneo oriental 1600-500 a.C. Bellaterra Arqueologia, Barcelona.
- LIVERANI, M. 2006. Uruk: la primera Ciudad. Bellaterra Arqueologia, Barcelona.
- ROVIRA, S., MONTERO, I., CONSUEGRA, S. 1997. Las primeras etapas metalúrgicas en la Península Ibérica. I. Análisis de materiales. Instituto Universitario Ortega y Gasset, Madrid.

Guia docent

RUIZ-GÁLVEZ PRIEGO, M. 2013. Con el fenicio en los talones. Los inicios de la Edad del Hierro en la cuenca del Mediterráneo. Bellaterra Arqueologia, Barcelona.

WELLS, P. S. 1988. Granjas, aldees y ciudades: comercio y orígenes del urbanismo en la protohistoria europea. Editorial Labor, Barcelona.

Bibliografia complementària

ÁLVAREZ SANCHÍS, J. R., RUIZ ZAPATERO, G. 2014. The Emergence of Urbanism in Early Iron Age Central Iberia. A: FERNÁNDEZ – GÖTZ, M., WENDLING, H., WINGER, K. Paths to Complexity. Centralisation and Urbanisation in Iron Age Europe. Oxbow Books, Oxford.

ÁLVAREZ SANCHÍS, J., LORRIO ALVARADO, A., RUIZ ZAPATERO, G. 2016. Los primeros elementos de hierro en Iberia. Anejos a Cuadernos de Prehistoria y Arqueología, Universidad Autónoma de Madrid, 2: 149-165.

BINTLIFF, J. L. 2012. Territoriality and Politics in the Prehistoric and Classical Aegean. Archaeological papers of the American Anthropological association, 22 (1): 28-38.

FERNÁNDEZ – GÖTZ, M. 2016. Urban experiences in Early Iron Age Europe: central places and social complexity. Contributions in New World Archaeology, 9: 11-32.

FERNÁNDEZ – GÖTZ, M., WENDLING, H., WINGER, K. 2014. Introduction: New Perspectives on Iron Age Urbanisation. A: FERNÁNDEZ – GÖTZ, M., WENDLING, H., WINGER, K. Paths to Complexity. Centralisation and Urbanisation in Iron Age Europe. Oxbow Books, Oxford.

GONZÁLEZ – RUIBAL, A. 2004. Facing two seas: Mediterranean and Atlantic contacts in the north – west of Iberia in the first millennium BC. Oxford Journal of Archaeology, 23 (3): 287-317.

GONZÁLEZ – RUIBAL, A. 2012. The politics of identity: ethnicity and the economy of power in Iron Age north – west Iberia. A: CIFANI, G., STODDART, S. Landscape, Ethnicity and Identity in the archaic Mediterranean Area. Oxbow Books, Oxford.

GRAU MIRA, I. 2012. Landscape and ethnic identities in the early states of eastern Iberia. A: CIFANI, G., STODDART, S. Landscape, Ethnicity and Identity in the archaic Mediterranean Area. Oxbow Books, Oxford.

GRAU MIRA, I. 2015. Sintaxis espacial en el oppidum ibérico. Reflexiones sobre los modelos espaciales y sociales. Arqueología de la Arquitectura, 12.

MARÍN AGUILERA, B. 2012. Del colonialismo y otros demonios: fenicios en el sur peninsular entre los siglos IX y VII/VI a.C. Complutum, 23 (2): 147-161.

MARÍN AGUILERA, B. 2015. Borderlands in the Making: Deterritorialisation in South Iberia (9th – 6th Centuries BC). Complutum, 26(1): 189-203.

MATA, C., PÉREZ JORDÀ, G., VIVES FERRÁNDIZ, J. (eds). 2010. De la cuina a la taula. IV Reunió d'Economia en el primer mil·lenni AC. Saguntum, Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia, 9.

MONTÓN SUBÍAS, S. 2014. Arqueologías Engeneradas. Breve introducción a los estudios de género en Arqueología hasta la actualidad. ArqueoWeb, 15: 242-247.

PARCERO OUBIÑA, C. 2003. Looking forward in anger: social and political transformations in the Iron Age of the North-Western Iberian Peninsula. European Journal of Archaeology, 6: 267-299.

PECHE – QUILICHINI, K., LECHENAULT, M., CHAPON, P., MILANINI, J-L. 2015. La Corse de l'âge du Fer. Miroir des échanges en Méditerranée. Dossiers d'Archéologie, 370.

VAN DOMMELEN, P. 1997. Colonial constructs: colonialism and archaeology in the Mediterranean. World Archaeology, 28(3): 305-323.

RUIZ ZAPATERO, G. 2005. Un círculo de lectores: Miradas sobre los celtas del NO. de la Península Ibérica. Complutum, 16: 151-208.

VIVES – FERRÁNDIZ SÁNCHEZ, J. 2015. Mediterranean networks and material connections: a view from eastern Iberia and the Balearic Islands (12th – 8th centuries BC). A: BABBI, A., BUBENHEIMER – ERHART, F., MARÍN – AGUILERA, B., MÜHL, S. (EDS.). The Mediterranean Mirror. Cultural contacts in the Mediterranean Sea between 1200 and 750 BC. Römisch – Germanisches Zentralmuseum, Alemania.

Guia docent

Altres recursos

Durant les sessions teòriques s'utilitzaran recursos audiovisuals

